

UNIVERSITETET
I OSLO

Erstatningsrettsforelesninger

Uke 11 Vår 2009

Professor Dr. juris Erling Hjelmeng
Institutt for privatrett, UiO

Oversikt temaer

- Innføring i erstatningsrett
 - Ansvar på culpagrunnlag
 - Ulovfestet objektivt ansvar
 - Erstatningsutmåling
-
- Arbeidsgiveransvar, bilansvar, årsakssammenheng og medvirkning/lempning i Trine-Lise Wilhelmsens forelesninger

Introduksjon

- Erstatning er læren om plassering av risiko for inntrådt skade
- Felles prinsipper for personskader, tingsskader, i private og ervervsmessige forhold
 - For eksempel: erstatning for blind vold og mangelsansvar i kjøpsretten
- Historikk
 - Hovedlinjer, prinsipper og avveininger utviklet i rettspraksis
 - Enkeltforhold lovregulert
 - Kriminallov 1842 – Strl. Ikrl. 1902
 - Skl. 1969
 - Romerrettslig innvirkning

Hensyn bak erstatningsinstituttet

- Reparasjon
 - Rettferdighet, oppreisning
- Prevensjon
 - Ref. straff
 - ”Oppdragende” effekt
 - Rettsøkonomi: Optimal prevensjon
- Pulveriseringshensyn
- Hvordan brukes erstatningsretten?

Plasseringen i rettssystemet

- Stiftelsesgrunnlag for et pengekrav
- Deliktsansvar og kontraktsansvar
 - Kjøpsrett: Kontrollansvar og skyldansvar
 - Betydning, særlig foreldelse og identifikasjon
 - Ulik funksjon: Skape oppfylleelsespress det primære i kontrakt
- Erstatning og forsikring
 - Nærmere om regress og fradrag under utmåling
- Erstatning og trygd
- ”Alminnelig erstatningsrett”
 - Generelle ansvarsgrunnlag
 - Regler om rettsvirkninger, årsakssammenheng, utmålingsprinsipper
 - Ofte i praksis: Spesifikt pliktbrudd ansvarspådragende, jf. f.eks. revisoransvar

Rettskildespørsmål

- Ansvarsgrunnlagene i hovedsak ulovfestet
 - Enkelte typer objektivt ansvar lovregulert
- Skadeserstatningsloven 13. juni 1969 nr. 26
 - Særskilte ansvarsgrunnlag
 - Utmåling av erstatning
 - Flere skadevoldere/regress
- Annen lovgivning
 - Oppstiller handlenormer og ”ansvarshjemmel”
- Rettspraksis
- Sedvaner
- Reelle hensyn

Europa og innflytelse gjennom EØS

- Erstatningsretten "nasjonal", men EØS-rettslige minstekrav
- Erstatningssanksjonerte handlenormer i EØS-retten
- Rt. 2005.1365 Finanger II
- Trafikk og anlegg (HR dom 11. desember 2008)
- Arbeidene med en enhetlig erstatningsrett i Europa
 - "Principles of European Tort Law" (PETL) og
 - "Principles of European Patrimonial Law" (PEPL)
 - Mer info: <http://www.egtl.org/> og <http://www.sgecc.net/>

Grunnvilkår i erstatningsvurderingen

- Ansvarsgrunnlag
 - Økonomisk tap
 - Årsakssammenheng
-
- Erstatningsansvar er normalt rettsvirkningen av et pliktbrudd
 - Fastleggelse av handlenorm
 - Fastleggelse av rettsvirkning
 - Årsakssammenheng
 - Utmåling av tap

Struktur 1

- Skade/vernet interesse
 - Tingsskade
 - Person
 - Ren formuesskade
 - Økonomisk / ideell skade
- Ansvarsgrunnlag
 - Culpa
 - Ulovfestet avveining
 - Skrevne normer for forsvarlig adferd
 - Ulovfestet objektivt ansvar
 - Lovfestet objektivt ansvar
 - Arbeidsgiver
 - Motorvogn

Struktur 2

- Årsakssammenheng
 - Faktisk årsakssammenheng
 - Avgrensning av ansvaret, adekvans, nærhet (påregnelighet)
- Utmåling
 - Stilles økonomisk som om skaden ikke hadde inntruffet
 - Naturalreparasjon/pengeerstatning
 - Fortidig og fremtidig tap
- Skadelidtes forhold
 - Medvirket ved egen skyld?
 - Skl. § 5-1
- Lempning

Om skaden og kvantifisering av den

- Utgangspunkt i ”realskade” (negativ effekt for skadelidte) som omsettes i en økonomisk verdi
 - Tingsskade
 - Personskade
 - Ren formuesskade (Lillestrømdommen, Rt. 2006.690, Rikstotodommen, Rt. 2007.425)
 - Utgifter for å avverge skade, Rt. 1996.1473 Skjerping bru
- Unntak fra krav om økonomisk tap
 - Menerstatning, skl. § 3-2
 - Oppreisning, skl. § 3-5
 - Vederlagssynspunkter/berikelse
 - Aktuelt for eksempel ved uberettiget bruk av enerettsposisjon

Vernet interesse 1

- Minstekrav:
 - Lovlig
 - Må harmonere med verdinormer, jf. Steriliseringsdom Rt. 1999.203
- Liv og helse (herunder psykisk helse)
- Eiendom
- Formuesrettigheter, jf. Rt. 1991.1335: ”Når det er tale om rene formuestap, kan det oppstå spørsmål om det overhodet er erstatningsrettslig vernet.”

Vernet interesse 2

- Mer om formuesrettigheter
 - Ikke vernet i sin alminnelighet, jf. for eksempel konkurransen mellom ervervsdrivende
 - Vurderes konkret
 - Skrevne regler
 - Ulovfestet
 - Avtale
 - Domstolene har vid adgang til å innrømme erstatningsrettslig vern
- Rt. 2007.425 Rikstotodømmen (forventningen om tippegevinst ikke vernet)
- Rt. 2006.1519 Pionérdykker (forventningene til det offentlige saksbehandling vernet)
- Rt. 2008.1078 Ansvar for villedende takst (“Informasjonsansvar”: Forventningens grunnlag og styrke)

Rekkevidden av vern

- Trekket grense for erstatningsvernet
- Henføres ofte under ”rettslig avgrensning i årsakssammenheng”, jf. senere forelesninger
- Særlig rene formuesskader (”floodgate-argumentet)
- Avgrensning
 - Vernets utstrekning/beskyttede interesser
 - Krav om ”nærhet”, Rt. 1973.1268 Flymanøverdommen
 - ”Konkret og nærliggende interesse”, Rt. 1955.852 Kabeldommen

Skyldregelen - oversikt

- Culpanormen – den uforsvarlige/klanderverdige adferd rammes
- Grunnspørsmål: Burde skadevolder handlet annerledes, og ville dette avverget skaden?
- Historikk
 - Romerrett
- Helhetsvurdering, faktorene kan variere fra sak til sak, men strukturen i vurderingen ligger fast
- Grader av skyld culpa – dolus
 - Oppreisning
 - Forsikring

Culpanormens pliktside

- Hva avgjør spørsmålet om alternativ handling burde vært valgt?
- Oppstille en norm for forsvarlig adferd og vurdere avvik:
- Rolleforventning, – hvilke krav kan etter en helhetsvurdering stilles
- Bonus pater familias som hjelpebegrep
 - En ulovfestet, idealisert handlemåte
 - Gjelder også skadelidte: Hva kunne skadevolder forvente av skadelidte?
 - Gjort et poeng av kritikk
- Har en verdi ved å knytte adferden til det sedvanlige og akseptable, men
- Sedvanen kan sensureres, Rulledom Rt. 1950.1091

Normer for forsvarlig adferd

- Adferden er lovregulert
 - Finnes det skrevne handlenormer, og kan disse legges til grunn for erstatningsvurderingen?
 - Relevans- og vektspørsmål
 - Høyesterett starter ofte her, jf. Damdom Rt. 2002.1283
- Ulovfestet avveining
 - Skadeevne veiet mot handlingsalternativer (typisk person/tingskader)
 - Brudd på berettigede forventninger/tillit (typisk rene formuesskader)
- Relasjonsspesifikke normer
 - Sedvaner
 - ”God skikk”-normer

Ulovfestet avveining 1

- Spørsmål om risiko for skade, skadens omfang og om det var klanderverdig at risikoen ikke ble eliminert
- Tilknytning til risiko – plassering av ansvar
 - Forbipasserende/tilskuere
 - Folkemengder
- Risikoens synbarhet
 - Ubåtdommen, Rt. 1973.1364
 - Skadevolder må ha hatt mulighet for å se at handling ga risiko for skade

Ulovfestet avveining 2

- Risikoens størrelse
 - Skadeevne = risiko x skadeomfang
 - Skadefrekvens: Rt. 1974.41 Stigedom
- Jo større skadeevne jo større krav til alternativ handling
 - Lierdommen, Rt. 1967.697: ” Det kunne føre med seg betydelige faremomenter for folks og dyrs helsetilstand og for skader og ulemper på annen måte, dersom...”
 - Asfaltklump, Rt. 1967.597: ” Det innebar åpenbart et betydelig faremoment å kaste opphugget asfalt ut fra et vindu i 4. etasje mot åpen gate. ”
 - Kafétrapp, Rt. 1934.204: Trappen i mislig forfatning: ”...kravene til vedlikehold maa stilles særlig strenge - nettop paa grunn av risikoen for ulykker.”

Ulovfestet avveining 3

- Handlingsalternativ: Klanderverdig at ikke valgt
- Måtte avverget skaden – effektivitetshypotese
- Typer alternative handlinger
 - Kontroll, forebyggelse, passivitet
 - Stryn Skisenter Rt. 2000.1991: redusere risikoen ”innen rimelighetens grenser”
- Gjennomførbarhet: Fysisk, praktisk, økonomisk?
- Nærliggende og enkelt alternativ,
 - Rulledom, Rt. 1950.1091: ”...med enkle foranstaltninger og med ubetydelige meromkostninger kunne bli praktisk tatt sikker, også for småbarn”
 - Smiedom, Rt. 1947.723: Risikoen ”uten nevneverdige omkostninger kunne hindres eller minskes...”
- Motsatt store oppofrelser
- Tidsaspekt: Parafinbøtte, Rt. 1956.696, skipsfører under press, uoversiktlig situasjon

Learned Hand Formula

- Anses ofte som en "universell" sammenfatning av culpanormen:
 - "the owner's duty , as in other similar situations (taubåt som slet seg), to provide against resulting injuries is a function of three variables: (1) The probability that she will break away; (2) The gravity of the resulting injury, if she does; (3) The burden of adequate precaution. Possibly it serves to bring this notion into relief to state it in algebraic terms: if the probability be caled P; the injury, L; and the burden, B; liability depends upon whether B is less than L multiplied by P: i.e. whether $B < PL$." (159 F.2d 169, 173 (1947))
- Skadelidtes forhold "mangler"
- Dette er ikke gjeldende rett, men en god illustrasjon!

Skrevne normer for forsvarlig adferd 1

- Relevans:
 - Normen må ta sikte på å beskytte skadelidte, samt hindre den type skade som er inntrådt
- To spørsmål:
 - Gir etterlevelse ansvarsfrihet, og
 - Gir overtredelse ansvar?
- Lovgivers formål ofte et annet enn å regulere erstatningsansvar
- Alternativt bygge normen på ulovfestet grunnlag,
 - Rt. 1957.590 (Dresindom): Selvstendig vurdering av sikkerhetsforskrifter som alternativ til ulovfestet culpa

Skrevne normer for forsvarlig adferd 2

- Furunkulose, Rt. 1992.453:
"Før jeg går inn på aktsomhetsvurderingen, er det nødvendig å ta stilling til om oppdretterne i det hele er vernet av fiskesykdomsloven med forskrifter, på en slik måte at et eventuelt brudd på veterinærmyndighetenes plikter kan gi grunnlag for erstatning. Formulert på en annen måte: Etablerer fiskesykdomsloven med forskrifter utelukkende et samfunnsvern i videre forstand, eller beskytter loven også den enkelte næringsdrivende slik at han kan gjøre krav på erstatning gjeldende om veterinærmyndighetene i forhold til ham opptrer uforsvarlig og det som følge av dette oppstår tap."
- Dresindom, Rt. 1957.590: Sikkerhetsforskrifter kunne ikke påberopes av personer som ulovlig befant seg på jernbanelinjen
- Slengtau, Rt. 2008.184: Forskrifter om lekeplasser for "vage" til å gi veiledning (prem. 31-32)

Relasjonsspesifikke normer

- Etablerte handlemønstre: ”God skikk-normer”
 - Stryn Skiheiser, Rt. 2000.1991:
”Slike *alminnelig aksepterte normer* vil normalt ha betydning for vurderingen av hvilke krav som kan stilles til virksomheten”
 - Mange lovregler viser til ”god skikkstandarder”
 - Verdipapirhandel, Eiendomsmegling, Revisorloven, God advokatskikk
 - Kan ha et ”oppdragende” formål, idealisert standard
 - Etterlevelse normalt ansvarbefriende
 - Overtredelse ikke automatisk ansvar, jf. Rt. 2003.696 Ivaran:
"Jeg ser det imidlertid samtidig som klart at et brudd på 'god revisjonsskikk' ikke uten videre kan sees som erstatningsbetingende uaktsomhet"
- Sakkyndiges uttalelser
 - Ikke avgjørende
 - Dokumenterer bransjeoppfatningen

Skadevolders subjektive forhold

- Individuell underlegenhet
 - Pantocaindommen, Rt. 1963.161
 - Rt. 1994.1430:

"Advokat C's begrensede erfaring kan etter mitt syn ikke medføre at man stiller mindre krav til ham enn det man vil gjøre til en alminnelig erfaren advokat."
- Individuell overlegenhet
 - Trampettdom Rt. 1997.1081

"...læreren var en erfaren gymnastikklærer med solid idrettsutdanning og opplæring blant annet i bruk av trampett..."

Skadelidtes forhold i culpavurderingen

- Rolleforventning begge veier: Hva kan skadevolder forvente av skadelidte?
- Ta skadelidte som han er
- Damdom Rt. 2002.1283: Eier av eiendom måtte forvente at foreldre passet barnet for faren dammen representerte
- Trampett Rt. 1997.1081: Elevene ukyndige

- Forholdet til skadelidtes medvirkning
 - Utmålingsspørsmål: Adgang til nedsettelse ved egen skyld

Profesjonsansvaret: Spørsmål om særskilte rolleforventninger

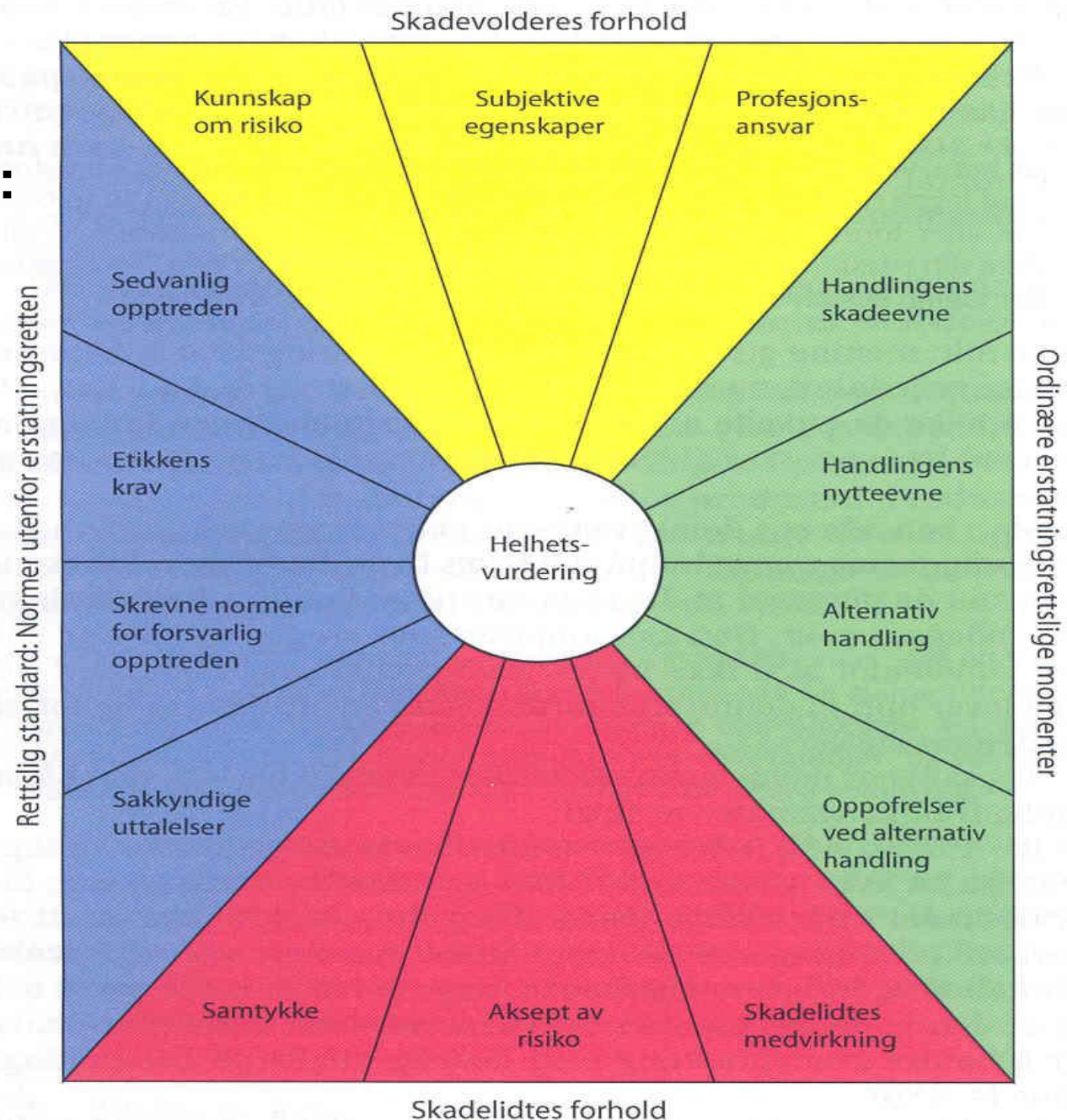
- Særskilt målestokk:
 - ”Strengt ansvar”, men et visst rom for feilvurderinger
- Rt. 2003.696 Ivaran

”Det er her tale om erstatningsansvar for profesjonsutøvere. Partene synes å være enige om det generelle rettslige utgangspunktet - at det gjelder et strengt profesjonsansvar, men at det likevel er rom for en viss kritikkverdig atferd før det blir tale om erstatningsbetingende uaktsomhet”
- Advokater, leger, revisorer, eiendomsmeglere
- Styres ofte av god-skikk normer, jf. f.eks. revisjonsstandarder
- Lovregulering, ex. særskilte plikter for økon. rådgivere

Oppsummering: En forklarings- modell

Illustrasjonen er
hentet fra

Asbjørn Kjøenstad:
En modell for
culpavurderingen,
Tidsskrift for
erstatningsrett nr.
2/2005

Objektivt ansvar – innledning

- Stikkord:
 - Enkelte aktiviteter kan være farlige, men er likevel lovlige
 - Men utøveren må selv ta ansvar hvis ting går galt
- Historikk
 - Skjerpelser av skyldregelen
 - Utvikling innenfor ”ansvar for farlig bedrift”
 - Lysakerdom, Rt. 1875.330, Vannledningsdom, Rt. 1905.715
- Utvikling mot flere lovfestede ordninger – hva gjenstår?
- Sentrale momenter.
 - Stadig, typisk og ekstraordinær risiko
 - Interesseavveining
 - Forsikring
 - Pulverisering
 - Prevensjon
- Minstevilkår eller avveining?

Risikokilde og tilknytning

- Utgangspunkt: Ansvar for farlig bedrift
- Ansvar for gjenstander
 - Gesimsdom, Rt. 1939.766
 - Mønepannedom, Rt. 1973.965
- Status: Ingen streng begrensning mht. kilde
- Hvem hefter?
 - Eier, Løftekrandommen, Rt. 1969.109, Leieforhold
 - I hvis interesse utøves aktiviteten, jf. Granatdommen, Rt. 1983.758
 - Nordsjødykkersaken som eksempel – statens tilknytning
 - Litt om arbeidsgiveransvar – nærhet til oppgaven, for eksempel Rt. 2008.755 Hjemmehjelp

Stadig risiko

- Stadig risiko: Virksomheten vil av og til utløse skader
- Lødrup: Knallperledom I vs II (Rt. 1909.851/1917.202)
 - Jevnlig sprengningsarbeid (NSB) kontra sporadisk/leilighetsvis bruk av sprengstoff ved fløtning
- Mønepannedom, Rt. 1972.965: permanent fare for at takstein skulle falle ned
- Stagbolt, Rt. 1948.719: ”må fremtre som erfaringsmessig uunngåelige konsekvenser av en stadig virksomhet eller innretning ...”
- Risikoens størrelse: Avvik fra ”dagliglivets normale risiko”
 - Tuberkolosesmitte, Rt. 1960.429: Ikke større smitterisiko i Forsvaret
- Empiri og statistikk: Påregnelig risiko er nok, behøver ikke være dokumenterte skadetilfeller
- Yrkesrisiko: Forlatt synspunkt, Rt. 2001.1646

Typisk risiko

- Skaden utslag av typisk og nærliggende faremoment
- Gol Bygg, Rt. 1983.1052 jf. Også Lysakerdom Rt. 1875.330
- Reinsdyrdom 1986.1019: Issprekker ved nedtapning av regulert vann ”typisk utslag av kraftverkets normale drift”
- Stagbolt, Rt. 1948.719: Materialbrist ved utlagte bøyer i havneområde ikke typisk for virksomheten
- Tredjeperson utløser risikoen
- Ukjent risiko

Ekstraordinær risiko

- Risikoen må overstige et minstenivå
- Alltid en viss skaderisiko i samfunnet
- Lunddommen, Rt. 2003.1546, grense mot dagliglivets ordinære risiko
- Sammenlign Gesimsdom Rt. 1939.766 med Florisdom Rt. 1966.1532
- Rt. 2001.1646 KOLS

Skadelidtes ”egenrisiko” (aksept av risiko)

- Yrkesrisiko i yrkesskadeforsikting som eksempel – Rt. 2001.1646, men
- Tannstoffdommen Rt. 2004.122
 - ”skader som følger av produktets natur og som en normalt aktsom forbruker bør forvente og dermed kunne eliminere eller ta hensyn til, blir en naturlig livets risiko som skadelidte selv må bære.” (sitat fra NOU 1980:29 s. 83, dommen avsn. 34)
- Tilskuere: Rt. 1964.474 Acetylen
 - Tilskuer til brann ikke vernet
- Røyking: Rt. 2003.1546 Lunddommen
 - ”Lunds røyking etter dette tidspunkt skjedde for egen risiko”
- Idrett: Rt. 2006.1642 Tackling adskilte ”seg markert fra spillets ordinære gang” (godkjent som ”arbeidsulykke”)

Avsluttende avveining/rimelighet

1

- Prevensjon/forsikring/rimelighet
- Rt. 2003.1546 (Lund-dom, tobakksansvar):
”Spørsmålet om en skadevolder skal pålegges et objektivt erstatningsansvar, er ikke alene avhengig av en nærmere bedømmelse av ulike sider ved den skaderisiko som skadevolderens virksomhet eller hans produkter skaper. Det må skje en helhetsvurdering, hvor både hensynet til partene i den aktuelle sak og mer overordnede interesser av samfunnsmessig karakter trekkes inn.”

Interesseavveining/rimelighet 2

- En mer overordnet avsluttende vurdering
- Mønepannedom, Rt. 1972.965, forsikring og plassering av risiko:
”Gårdens eier, som for en meget billig premie kan dekke sitt tap gjennom en ansvarsforsikring, er etter min oppfatning nærmere til å bære de økonomiske følger av en slik ulykke enn den tilfeldig forbipasserende som rammes. Jeg legger ved min vurdering på dette punkt vekt på at gårdeieren ved tilsyn og vedlikehold av taket har muligheter for å forminske risikoen og dermed for å forebygge skader.”

Interesseavveining/rimelighet 3

- Gesimsdom, Rt. 1939.766
”Enten nedstyrtingen da skyldes mangelful eller opførelse eller som her ordinær forringelse i tidens løp, tilsier en rimelig avveining av alle interesser efter min opfatning at bygningens eier må ansees nærmere til å stå risikoen, altså bære den skade nedstytingen forårsaker, enn den tilfeldig forulykkede utenforstående tredjemann”

Ansvar for teknisk svikt

- Intet vilkår at noe svikter, men
- Hvis noe svikter naturlig å pålegge eier/innehaver risikoen
- Praksis
 - Styrestagdommen Rt. 1916.9
 - Heisdør Rt. 1957.1097
- Lødrup: Moment som letter kan medføre ansvar

Grensetilfeller culpa/objektivt ansvar

- Ansvar begrunnet ut fra eksistensen av en risiko kontra
- Klanderverdig ikke å ha eliminert en risiko man burde forstått at ville materialisere seg
- ”Uforsvarlig ordning”
 - Gulvlukedommen
 - Rt. 2000.388 Psykiatrisk pasient
- Lødrup: ”Mellomtilfelle”

Ordninger med lovfestet objektivt ansvar

- Naborett
- Bilansvar
- Produktansvar
- Arbeidsgiveransvar

Utmåling - utgangspunkter

- Stilles økonomisk som om skaden ikke hadde inntruffet
- Derimot: Intet rom for ”pønale” elementer
 - USA: Punitive damages/treble damages i visse tilfeller
- Som utgangspunkt kun økonomisk skade
 - Igjen motsetning til USA: Ideell skade
- Inntrådt skade kontra tap av vinning
- ”Fordelsfradrag” (compensatio lucri cum damno)
- Bevisspørsmål: Kan avgjøres etter skjønn, jf. Tidl. Tvml. § 192 (men prinsippet gjelder)

Utmåling - tingskader

- Skader
 - Reparasjonsutgifter
 - Avbruddstap
- Ting har gått tapt: Gjenanskaffelse
- Utgifter for å avverge ikke-økonomisk skade, Leiebil, Rt. 1982.1469:

”Krav om erstatning for leiebilutgifter kan ses som et krav om å få dekket sine utgifter for å opprettholde den mulighet til bruk av bil som det var investert i, og som avbrytes ved den skadevoldende handling.”

Utmåling – rent formuestap

- Typetilfeller
 - Tapt omsetning
 - Verdifall
 - Tap av sjanse
 - Feilslått investering
 - Tap på utlån, Dommer om revisoransvar
- Hovedutfordring: Den alternative utvikling
 - Blir ofte spekulativt, for eksempel omsetningstap

Utmåling – personskade (inndeling)

- Fortidig
 - Tapt inntekt
 - Pådratte utgifter
- Fremtidig
 - Tapt inntekt
 - Fremtidige utgifter
 - Det er i det fremtidige tap usikkerheten ligger
- Fradrag
 - Trygd, § 3-1 (3)
 - Forsikring, skjønnsmessig fradrag

Fortidig tap

- Tapt inntekt
 - Tapt arbeidsinntekt
 - Fratrukket trygdeytelser/sykepenger
- Påførte utgifter
 - Faktiske utgifter forårsaket av skaden

Fremtidig tap 1 - Inntektstap

- Differansebetraktning
 - Hva ville ha tjent - hva kommer til å tjene
- Hva ville ha tjent?
 - Inntekt i basisår som utgangspunkt
 - Skjønnsmessig tillegg for utvikling
 - Kreves særlige holdepunkter for karriereutvikling, Horseng , Rt. 1993.1524
 - Yrkesvalg kan sannsynliggjøres, Rt. 1956.278
- Hva kommer til å tjene?
 - Ervervsmessig uførhet
 - Tapsbegrensningsplikt - omskolering
- Tapsperiode
 - 67 år er *utgangspunkt*
- Kapitalisering og utbetaling
 - Engangsutbetaling
 - Kapitaliseringsrente 5 %

Fremtidig tap 2 – fremtidige merutgifter

- Utgangspunkt:
 - Full kostnadsdekning
 - ”Rimelige og nødvendige” utgifter
- Typiske poster:
 - Pleie, omsorg
 - Forbruksartikler
- Erstatning et supplement til offentlig tilbud
 - Rt. 1993.1547 Skoland

”Helse- og sosiallovgivningen tar sikte på å sikre befolkningen nødvendig og forsvarlig helsehjelp og å fremme trivsel og gode sosiale forhold. Ut fra prinsippet om at erstatningen skal være et supplement til offentlige ytelser, mener jeg at det offentlige tilbud må være utgangspunktet for hva som er rimelige og nødvendige utgifter som kan kreves dekket gjennom erstatningsretten. De skadelidte vil også nyte godt av den utvikling som skjer i samfunnets tilbud.”
 - Rt. 1996.958 Stokstad

” Kommer man over til ytelser med sikte på å gi mer selvstendighet, uavhengighet og trivsel i hverdagen, mener jeg det lettere kan bli tale om en noe høyere standard i erstatningsretten”

Fremtidig tap 3 – fremtidige merutgifter

- Periode
 - Forventet levetid
- Eksempler
 - Bråtane, Rt. 2002.1436, fem mill. + 4,5 mill. til personlig assistanse
 - Skolanddommen 1,6 mill
 - Stokstaddommen 3,35 mill
- Avgrensning mot ménerstatning, jf. Stokstad
 - Opprettholde medisinsk og sosial funksjon, kontra
 - Sosiale og personlige behov
 - Skoland: Utgifter til hjelpere ved besøk kontra utgifter til reiser

Fradrag

- Skl. § 3-1 (3)
- Obligatorisk:
 - ”Krone for krone” for trygdeytelser
 - ”Krone for krone” for pensjoner
- Skjønnsmessig
 - Forsikringsytelser
 - Hvem betaler premie?
 - Skoland Rt. 1993.1547 – fradrag 150000 arbeidsgiver betalte forsikring

Standardiserte erstatninger

- Barn
- Skl. § 3-2a
- Usikkerhet om videre utvikling der ennå ikke har tatt yrkesvalg
- Tilpasning
- 100 % medisinsk invalid = 40 G (ca 2,5 mill.)

- Yrkesskade

Forsørgertap

- Skl. § 3-4
- ”Forsørgelse” – faktisk forsørgelse avgjørende, intet krav om rettslig forsørgerbyrde
- Full erstatning
- Hva vedkommende faktisk tilførte, herunder arbeid i hjemmet
- Rt. 1998.639 Bastrup
- Avdødes forhold: Vektlegges i liten grad, jf. Rt. 1990.829 (Hardangerjakt) og 1997.149 (Sunndal), samt 2007.1777

Særlige erstatningsformer I

- Ménerstatning
 - Skl. § 3-2, Rt. 2003.841 og 1358
 - Skal kompensere bortfall av livskvalitet
 - ”Varig og betydelig skade av medisinsk art”
- Oppreisning
 - Skl. § 3-5
 - Forsett/grov uaktsomhet
 - Sedelighetstilfellene særskilt regulert
 - Nivå, se senest Rt 2007.1777

Særlige erstatningsformer 2

- Ærekrenkelses/krenkelse av privatlivets fred
 - Skl. § 3-6
 - Rt. 2007.687 ”Big Brother”
 - 160 000 i oppreisning
 - Rt. 2008.489 ”Plata”
 - Frifinnelse
 - Se og Hør (Lillo-Stenberg), dom 2. september 2008
- Berikelseskrav
 - Vederlag ved uberettiget bruk
 - Som selvstendig grunnlag eller utmålingsmoment?